

## Premiile Nobel în anul pandemiei

Anunțarea laureaților Nobel pentru 2020 s-a încheiat pe 12 octombrie. Prezentăm lista câștigătorilor. Premiul Nobel pentru Economie: americanii Paul R. Milgrom și Robert B. Wilson. Literatură: poeta americană Louise Glück. Pace: Programul Alimentar Mondial (PAM) al ONU. Chimie: Emmanuelle Charpentier și Jennifer A. Doudna. Fizică: Roger Penrose, Reinhard Genzel și Andrea Ghez. Medicină: Harvey J. Alter, Michael Houghton și Charles M. Rice.



Un bust al lui Alfred Nobel aflat la Karolinska Institute din Stockholm. (Jonathan Nackstrand/AFP)

PAG. 2

## Competiție de patinaj anulată din cauza coronavirusului

Ediția 2020 a Grand Prix-ului de patinaj artistic Skate Canada, prevăzută în zilele de 30 și 31 octombrie, a fost anulată din cauza noului coronavirus, au anunțat organizatorii competiției, citiți de AFP. Federația canadiană de patinaj artistic a consultat responsabilii politici la nivel municipal și regional, înainte de a lua decizia de anulare a evenimentului care urma să se dispute fără spectatori cu scopul de a nu pune sub risc sănătatea și siguranța patinatorilor, oficialilor și voluntarilor. "Din cauza evoluției constante a restricțiilor din toate țările și a stării de urgență sanitară în punctele calde din Ontario, inclusiv Ottawa, a devenit evident că nu mai era posibilă organizarea acestui concurs. Vom continua însă tradiția Internaționalelor de patinaj ale Canadei în 2021", a declarat Debra Armstrong, director general al Skate Canada. Concursul canadian era unul dintre cele șase Grand Prix-uri ale Uniunii Internaționale de Patinaj (ISU), iar sezonul 2020/2021 va debuta cu Skate America la Las Vegas, între 23 și 25 octombrie.



## O supoziție rezonabilă: groful Karolyi Șandor a murit de ciumă în 1743

Comisarul regal, groful Karolyi Șandor s-a luptat cu pandemia de ciumă din județul Satu Mare din anii 1742-1743



"Comisarul regal Karolyi Șandor a stăruit fără efect pentru respectarea generală a prescripțiilor, fiindcă poporul incult nu a putut fi constrâns să fie precaut și să încredințeze streinilor bolnavii și morții. Pentru asta guvernul a muștrat aspru județul Satu Mare zicând că prin credința sa oarbă în predestinația calvinistă poporul își cauzează propriul său sfârșit."

(foto: www.reformacio.mnl.gov.hu)

PAGINILE 4-5

## Noi restricții luate în Europa împotriva răspândirii COVID-19



PAGINA 3

## Rolul argilei în stimularea imunității

PAGINA 6

## Dr. Călin Bumbuluț: Un medic învață toată viața

PAGINA 7

## Comisia Europeană: țările UE nu sunt pregătite pentru un nou val de COVID-19

Comisia Europeană a atenționat joi că statele membre ale Uniunii Europene sunt nepregătite pentru un nou val de infecții cu COVID-19 și a recomandat măsuri comune pentru scoaterea pe piață a noilor vaccinuri atunci când ele devin disponibile, transmite Reuters. "În timp ce evoluția pandemiei revine la nivelurile din luna martie, starea pregătirii noastre nu", a declarat vicepreședintele CE pentru promovarea modului de viață european, Margaritis Schinas. Acesta a solicitat statelor membre să adopte o strategie comună pentru noua fază a pandemiei și să evite "cacofonia" diverselor măsuri naționale care a caracterizat primele luni ale crizei pe continentul european.

Testarea unor vaccinuri anti-COVID avansează, primele doze putând fi disponibile, potrivit Organizației Mondiale a Sănătății, către finalul acestui an. În acest context, Bruxellesul le cere țărilor membre să pregătească planuri de vaccinare. Politica de sănătate este domeniu de competență națională în UE, iar Comisia Europeană poate face doar recomandări pentru adoptarea unor măsuri comune. Spitalele și centrele de vaccinare ar trebui să aibă personal suficient, pregătit și dotat cu echipamentele necesare, a atenționat executivul comunitar. Vaccinurile ar trebui să fie disponibile în primul rând celor mai vulnerabile categorii. Potrivit unei estimări făcute de Comisia Europeană în luna iulie, numărul persoanelor aparținând "categoriilor prioritare" ar putea depăși 200 de milioane, dintr-o populație totală a UE de 450 de milioane de locuitori.

## Fotografie cu Brâncuși, scoasă la licitație



Artmark organizează peste câteva zile licitația unei colecții de Avangardă. Prin-un comunicat trimis pe adresa redacției, casa de licitații prezintă obiectele scoase la vânzare. Capul de aiș este o fotografie cu părintele sculpturii moderne, Constantin Brâncuși, surprins de către prietenul său, artistul avangardist Man Ray - alături de companioana sa de nădejde, câinele siberian Polaire. Fotografia de colecție are, în licitație, un preț de pornire de 5.000 de euro. Brâncuși îl cunoaște în 1921 pe celebrul Man Ray, care îi va deveni profesor de fotografie - îi dă primele sfaturi, îi recomandă ce aparat să achiziționeze, mai mult, îl ajută să-și facă o cameră obscură într-un colț al atelierului. Fotografiile unice realizate de Brâncuși operelor sale ori interiorului atelierului său se vând astăzi în licitații la New York, Londra sau Paris la sume de peste 100.000 de euro.

Publicație finanțată de



UNIVERSITATEA DE MEDICINĂ ȘI FARMACIE "CAROL DAVILA" BUCUREȘTI



## Frankfurt: Târgul de Carte organizat online

Cea de-a 72-a ediție a Târgului de Carte de la Frankfurt a debutat miercuri 14 octombrie cu o serie de evenimente online, la care participă diversi scriitori. În acest an, Târgul de Carte de la Frankfurt, care atrage de obicei un număr uriaș de edituri și mulțimi numeroase de vizitatori internaționali, va avea loc într-un format aproape exclusiv online, cu 4.400 de expoziții digitale provenite din 110 țări. Directorul evenimentului, Jürgen Boos, a declarat că ediția din 2020 a Târgului de Carte de la Frankfurt prezintă "un mare experiment". Canada ar fi trebuit să dețină statutul de invitat de onoare, însă prezența fizică a scriitorilor canadieni la acest eveniment cultural fost amânată pentru anul 2021 din cauza restricțiilor de călătorie asociate pandemiei de COVID-19. Ministrul Culturii din Germania, Monika Grütters, a anunțat marți la ceremonia de deschidere - organizată tot în format online - că guvernul german va susține industria cărții cu o finanțare de până la 25 de milioane de euro, pentru a ajuta companiile din acest sector să supraviețuiască pe durata crizei cauzate de pandemia de coronavirus. Evenimentul de la Frankfurt este cel mai mare târg de carte din lume după numărul editurilor invitate și al doilea din lume după numărul de vizitatori, pe primul loc situându-se Salonul Internațional al Cărții din Torino.

## Papa Francisc păstrează distanța socială

Papa Francisc a evitat contactul apropiat cu credincioșii din Vatican, salutându-i de la distanță cu prilejul audienței sale publice de miercuri. "Vă cer irtare pentru că vă salut de departe, dar cred că dacă noi toți, asemenea unor buni cetățeni, am respecta recomandările autorităților, vom contribui la stoparea acestei pandemii", a declarat suveranul pontif. "Mi-ar plăcea, așa cum fac de obicei, să mă apropie de voi și să vă salut, dar (...) este mai bine să păstrez distanța", a insistat din nou papa Francisc, care nu poartă niciodată mască cu prilejul audiențelor sale publice sau private. Suveranul pontif a explicat că, din momentul în care ajunge în proximitatea credincioșilor, "toată lumea se apropie și se înghesuie". "Problema este că există pericolul contagierii. Astfel, purtând cu toții mască și păstrând distanțele, putem continua audiențele", a spus papa Francisc. Vaticanul a anunțat luni că patru membri ai Gărzii Elvețiene au fost testați pozitiv cu noul coronavirus weekendul trecut, fără să precizeze dacă papa Francisc s-a întâlnit cu ei.

## Informația Zilei

ISSN 1222-4715

Director general - **D. Păcuraru**Director editor: **Ilie Sălceanu**

Redactor șef

suplimente - **Adriana Zaharia**  
(Informația Zilei de Duminică și Sănătate și Frumusețe, Informația TV)

Redacția Satu Mare:

str. Mircea cel Bătrân nr. 15

Satu Mare, cod 440012

Telefon: 0261-767300

e-mail: redactiasm@informatia-zilei.ro

www.informatia-zilei.ro

# Premiile Nobel în anul pandemiei

**Pentru români, premiile Nobel au devenit un punct de referință, un ideal spre care tind poate și pentru că țări mai mici au reușit să obțină acest râvnit premiu de consacrare mondială. Patru personalități cu origine românească au fost laureați Nobel. Gheorghe Emil Palade, "american de origine românească", născut la Iași în 1912, specialist în domeniul medicinei celulare, a fost premiat în anul 1974. Un alt medic, Ioan Moraru, mai puțin cunoscut, a primit Premiul Nobel pentru pace, în 1985, împreună cu un american și un rus pentru prevenirea războiului nuclear.**

Un fizician născut la Arad în anul 1962, Stefan Hell, a fost premiat în anul 2014 pentru cercetări în domeniul chimiei.

Elie Wiesel, cetățean american născut la Sighet într-o familie de evrei, ziarist și filozof, a primit Premiul Nobel pentru Pace în anul 1986. În special pentru scriitorii români premiul Nobel a devenit o țintă. De-a lungul timpului au fost nominalizați mai mulți, printre care și Lucian Blaga. I-a fost dat să primească premiul Nobel pentru literatură scriitoarei Herta Muller, născută într-o localitate din Banat în anul 1953, refugiată în Germania. Se întâmpla în anul 2009. De atunci premiile Nobel au ocilit România. Dar ținta rămâne. Vă prezentăm personalitățile care au primit Premiul Nobel în acest an.

### Economie: Paul R. Milgrom și Robert B. Wilson

Anunțarea laureaților Nobel pentru 2020 s-a încheat pe 12 octombrie, cu desemnarea câștigătorilor Premiului Riksbank Sveriges in Ştiințe Economice in Memoria lui Alfred Nobel, la Academia Suedeză Regală de Ştiințe (Royal Swedish Academy of Sciences din Stockholm). Cu excepția distincției acordate în domeniul economiei, premiile Nobel au fost inițiate de magnatul suedez Alfred Nobel (1833-1896), inventatorul dinamitei. Premiul Nobel 2020 pentru Economie a fost acordat americanilor Paul R. Milgrom and Robert B. Wilson pentru "îmbunătățirile aduse teoriei licitației și invențiilor referitoare la noile formate ale licitației". Noile formate ale licitației reprezintă "un exemplu minunat" al modului în care cercetările de bază pot ulterior genera invenții de care va beneficia societatea.

### Premiul Nobel pentru Pace: Programul Alimentar Mondial (PAM) al ONU

Așa cum anunțat pe prima pagină a Informației de Duminică din 11 octombrie, Premiul Nobel pentru Pace a fost acordat vineri 9 octombrie Programului Alimentar Mondial (PAM) al ONU care, din Yemen și până în Coreea de Nord, ajută la hrănirea a zeci de milioane de persoane din lume, acolo unde foametea, adevărată "armă de război", riscă să se agraveze din cauza pandemiei de COVID-19.

### Literatură: poeta americană Louise Glück

Poeta americană Louise Glück a câștigat joi 8 octombrie premiul Nobel pentru literatură pe anul 2020. Academia Suedeză a primit în acest an 197 de

propuneri de candidați la premiul Nobel pentru Literatură, dintre care 37 sunt scriitori care au fost nominalizați pentru prima dată. Printre favoriții din acest an - prin prisma caselor de pariuri și a opiniilor exprimate de mai mulți critici literari - s-au numărat: scriitoarea și poeta canadiană Ann Carson, compatrioata ei Margaret Atwood, scriitoarea franceză Maryse Conde originară din Guadelupa, romanciera antiguano-americană Jamaica Kincaid și scriitoarea kenyană Ngugi wa Thiong'o.

Laureata din acest an, poeta americană Louise Glück a fost recompensată pentru "vocea ei poetică inconfundabilă care, cu o frumusețe austeră, face ca existența individuală să fie universală", potrivit comunicatului oficial al Academiei Suedeze. Poeta și eseista Louise Glück s-a născut pe 22 aprilie 1943 și a câștigat numeroase premii literare majore din Statele Unite, precum National Humanities Medal, Pulitzer Prize, National Book Award, National Book Critics Circle Award și Bollingen Prize.

Louise Glück a devenit cea de-a 16-a femeie recompensată cu premiul Nobel pentru literatură. Anders Olsson, președintele comitetului Nobel pentru literatură din cadrul Academiei Suedeze, a spus că stilul scriitoarei americane este "sincer și fără compromisuri și semnalează că această poetă vrea să fie înțeleasă. Are umor și o minte tăioasă".

Louise Glück s-a născut la New York în 1943 și și-a petrecut copilăria în Long Island. Scriitoarea americană a publicat 12 volume de poezie și o carte de eseuri - despre poezie -, intitulată "Proofs and Theories". Cel mai recent volum al ei se intitulează "Faithful and Virtuous Night" și a apărut în librării în anul 2014.

### Chimie: Emmanuelle Charpentier și Jennifer A. Doudna

Cercetătoarele Emmanuelle Charpentier și Jennifer A. Doudna au fost recompensate miercuri 7 octombrie cu premiul Nobel pentru chimie pe anul 2020, potrivit unui anunț făcut de Academia Regală de Științe din Suedia.

Cele două laureate din acest an au fost premiate pentru "dezvoltarea unei metode de editare a genomului", a precizat Goran K. Hansson, secretarul general al instituției suedeze.

Emmanuelle Charpentier și Jennifer A. Doudna au inventat unul dintre cele mai precise instrumente folosite în cadrul tehnologiei de editare a genelor: foarfeca genetică. Folosind această tehnică, oamenii de știință pot să modifice ADN-ul animalelor, plantelor și microorganismelor cu o precizie extrem de mare. Această tehnologie a avut un impact revoluționar asupra științelor vieții, contribuind la dezvoltarea unor noi terapii împotriva cancerului și ar putea duce la realizarea unui dezerat mai vechi al comunității medicale: vindecarea bolii moștenite.

Oamenii de știință trebuie să modifice genele din celule dacă vor să descopere felul în care funcționează mecanismele interne ale vieții. Această procedură era în trecut mare consumatoare de timp, dificilă și, uneori, chiar imposibil de realizat. Dar, folosind foarfeca genetică CRISPR/Cas9, modificarea codului vieții pe parcursul a doar câtorva săptămâni este de acum înainte posibilă.

Emmanuelle Charpentier, născută în 1968 în orașul francez Juvisy-sur-Orge, și-a obținut diploma de doctorat la Institutul Pasteur din Paris în anul 1995. În prezent, ea este directoarea Institutului Max Planck pentru știința patogenilor din Berlin.

Jennifer A. Doudna, născută în 1964



Poeta americană Louise Glück, laureată cu premiul Nobel pentru literatură

la Washington, a obținut doctoratul în 1989 la Harvard Medical School din Boston. Ea predă în prezent la Universitatea California din Berkeley și colaborează cu Howard Hughes Medical Institute.

### Fizică: Roger Penrose, Reinhard Genzel și Andrea Ghez

Cercetătorii Roger Penrose, Reinhard Genzel și Andrea Ghez au fost recompensați marți 6 octombrie cu premiul Nobel pentru fizică pe anul 2020, potrivit unui anunț făcut de Goran K. Hansson, secretarul general al Academiei Regale Suedeze de Științe. Roger Penrose a primit jumătate din acest premiu, pentru "descoperirea faptului că formarea găurilor negre reprezintă o predicție robustă a teoriei relativității generale", iar Reinhard Genzel și Andrea Genz au împărțit cealaltă jumătate a premiului, fiind recompensați pentru "descoperirea unui obiect compact supermasiv în centrul galaxiei noastre", potrivit comunicatului oficial publicat de Comitetul Nobel. Cei trei laureați ai premiului Nobel pentru fizică din 2020 impart această distincție pentru descoperiri ce vizează unul dintre cele mai exotice fenomene din Univers - găurile negre. Roger Penrose a demonstrat că teoria relativității generale explică formarea unei găuri negre. Reinhard Genzel și Andrea Ghez au descoperit că un obiect cosmic invizibil, cu o masă extrem de mare, guvernează orbita stelelor aflate în centrul galaxiei noastre, Calea Lactee. O gaură neagră supermasivă este în prezent singura explicație cunoscută pentru acest fenomen.

Roger Penrose, născut în 1931 în Marea Britanie, și-a obținut doctoratul la Universitatea Cambridge și este în terapii profesor la Universitatea Oxford. Reinhard Genzel, născut în 1952 în Germania, a obținut doctoratul în 1978 la Universitatea din Bonn. În prezent, cercetătorul german este directorul Institutului Max Planck pentru Fizică Extraterestră din orașul Garching și profesor la Universitatea California din orașul american Berkeley. Andrea Ghez, născută în 1965 la New York, are un doctorat la California Institute of Technology din Pasadena, obținut în 1992. În prezent, cercetătoarea americană este profesoară la Universitatea California din Los Angeles.

### Medicină: Harvey J. Alter, Michael Houghton și Charles M. Rice

Cercetătorii Harvey J. Alter, Michael Houghton și Charles M. Rice au fost

desemnați, luni, laureații premiului Nobel pentru medicină pe anul 2020 pentru descoperirea virusului hepatitei C, conform anunțului făcut de Thomas Perlmann, secretar general al Comitetului Nobel de la Institutul Karolinska din Stockholm, Suedia. Cei trei cercetători au fost recompensați pentru "contribuția lor decisivă în lupta împotriva hepatitei transmisibile prin sânge, o problemă majoră de sănătate globală, care poate să cauzeze ciroză și cancer hepatic", potrivit anunțului Comitetului Nobel.

Harvey J. Alter, Michael Houghton și Charles M. Rice sunt autorii unor descoperiri fundamentale, care au dus la identificarea unui nou virus - virusul hepatitei C. Înainte de cercetările lor, depistarea virusurilor hepatitei A și B a reprezentat un important pas înainte, dar cele mai multe cazuri de hepatită transmisibilă prin sânge rămăneau inexplicabile.

Descoperirea virusului hepatitei C a dezvăluit cauzele acelor cazuri de hepatită cronică și a făcut posibilă dezvoltarea unor teste sanguine și a unor noi medicamente, care au salvat milioane de vieți.

Harvey J. Alter s-a născut în 1935 la New York. A obținut diploma de medic după ce a studiat la Universitatea Rochester și a făcut un stagiu de medicină internă la Strong Memorial Hospital din cadrul University Hospitals din Seattle. În 1961, s-a alăturat National Institutes of Health (NIH), apoi a lucrat mai mulți ani la Universitatea Georgetown, înainte de a reveni la NIH în 1969 în calitate de coordonator al departamentului de medicina transfuziilor.

Michael Houghton s-a născut în Marea Britanie și a obținut doctoratul în 1977 la King's College din Londra. A lucrat pentru G.D. Searle & Company înainte de a se transfera la Chiron Corporation, în California, în 1982. S-a mutat apoi în 2010 la Universitatea Alberta, unde este profesor titular la catedra de virusologie. Savantul britanic este și directorul Institutului de Virusologie Aplicată Li Ka Shing.

Charles M. Rice s-a născut în 1952 în Sacramento. A obținut doctoratul în 1981 la California Institute of Technology, unde a urmat apoi studii post-doctorale în perioada 1981-1985. În 1986 a înființat un grup de cercetare la Facultatea de Medicină a Universității Washington din St. Louis, unde a devenit profesor titular în 1995. Din 2001 este profesor la Universitatea Rockefeller din New York.

În 2020, fiecare premiu Nobel a fost însoțit de un cec în valoare de 10 milioane de coroane suedeze (1,1 milioane de dolari), în creștere față de suma de 9 milioane de coroane suedeze primită de laureații din anii precedenți.



Europa înregistrează zilnic aproximativ 100.000 de noi cazuri de COVID-19, indicator aproape dublu decât valoarea din SUA, unde se consemnează peste 51.000 de noi cazuri în fiecare zi. Comisia Europeană a atenționat joi că statele membre ale Uniunii Europene sunt nepregătite pentru un nou val de infecții cu COVID-19 și a recomandat măsuri comune pentru scoaterea pe piață a noilor vaccinuri atunci când ele devin disponibile.

## COVID-19

### Irlanda: nu sunt permise nici vizitele la domiciliu

Cetățenii irlandezi nu mai au dreptul să se viziteze unii pe ceilalți, iar regiunile de la frontiera cu Irlanda de Nord sunt supuse unor noi restricții severe pentru a lupta împotriva răspândirii pandemiei de coronavirus. Interdicția a intrat în vigoare de joi de la miezul nopții. Vizitele la domiciliu sunt interzise în interior, dar și în exterior, pe întreg teritoriul irlandez, unde 1.835 de persoane au murit din cauza COVID-19 de la începutul pandemiei.

"Traversăm vremuri foarte dificile, iar lucrurile efectiv se pot înrăutăți înainte de a se ameliora", a avertizat miercuri la Dublin premierul Micheal Martin. Populația, cu excepția "muncitorilor esențiali", trebuie "să lucreze de acasă", a adăugat prim-ministrul.

Magazinele neesentiale, precum și centrele de distracții, piscinele și sălile de sport vor fi închise în comitatele de frontieră Donegal, Monaghan și Cavan, unde trăiesc circa 300.000 de persoane.

### Irlanda de Nord: adunările de peste 15 persoane, interzise

În Irlanda de Nord au intrat în vigoare de vineri cele mai severe restricții din Regatul Unit pentru combaterea epidemiei de coronavirus, informează AFP. Măsurile vor fi în vigoare timp de patru săptămâni. Ca urmare a creșterii numărului de infectări depistate, autoritățile nord-irlandeze au decis închiderea barurilor și restaurantelor și prelungirea cu două săptămâni a vacanței elevilor. Livrările la domiciliu și comenzile la pachet din restaurante sunt permise doar până la ora 23.00. Magazinele nu mai au voie să vândă băuturi alcoolice după ora 20.00.

Sunt interzise adunările de peste 15 persoane, cu excepția evenimentelor sportive autorizate.

Regimul de activitate cu telemuncă va trebui aplicat în toate situațiile posibile, iar universităților li s-a cerut să țină cursurile online în măsura în care se poate.

Arlene Foster, șefa guvernului provincial, a declarat în parlamentul local că Irlanda de Nord se confruntă cu o creștere "foarte îngrijorătoare" a numărului de cazuri și de internări în spitale și că executivul este hotărât ca măsurile să fie "limitate în timp".

### Germania introduce noi restricții

Germania introduce noi măsuri mai restrictive pentru a încerca să lupte împotriva unei resurgențe a pandemiei de COVID-19, a anunțat miercuri seară cancelarul Angela Merkel la finalul unei reuniuni cu responsabilii celor 16 landuri federale, notează AFP.

Numărul participanților la evenimente private va fi limitat de exemplu în regiunile care înregistrează peste 35 de noi contaminări la 100.000 de locuitori în șapte zile.

În aceste regiuni, portul măștii va fi obligatoriu peste tot unde oamenii sunt apropiați unii de ceilalți mai mult timp.

Adunările vor fi limitate la 25 de persoane în instituțiile publice și la 15 în sălile private.

"Sunt convinsă că ceea ce vom face acum va determina modul în care vom traversa această pandemie", a comentat cancelarul german.

"Putem vedea că rata de contaminare

crește și că în anumite regiuni este foarte ridicată", a adăugat ea.

"Este motivul pentru care trebuie să împiedicăm o creștere necontrolată sau exponențială", a insistat Angela Merkel.

Dacă pragul de 50 de noi contaminări la 100.000 de locuitori este depășit, vor fi impuse reguli și mai severe, ca limitarea reuniunilor private la maxim 10 persoane din două familii și închiderea restaurantelor la orele 23.00.

Guvernul federal și landurile, care sunt responsabile de politicile de sănătate, au petrecut miercuri opt ore pentru a elabora aceste reguli care încearcă să unifice situații extrem de disparate, consecință a federalismului.

Germania a înregistrat miercuri 5.000 de noi contaminări cu coronavirusul în 24 de ore, un nivel nemaiațins de la măsurile de restricție din primăvară.

### Rusia: Putin a anunțat al doilea vaccin împotriva COVID-19

Rusia a înregistrat un al doilea vaccin împotriva COVID-19, a anunțat miercuri președintele rus Vladimir Putin în cadrul unei ședințe a guvernului de la Moscova, relatează Reuters, EFE și Interfax.

Președintele Vladimir Putin, a felicitat oamenii de știință implicați în dezvoltarea acestuia: "Este necesar să creștem producția primului și celui de-al doilea vaccin", a spus el în comentariile difuzate de televiziunea de stat.

La fel ca în cazul primului vaccin denumit 'Sputnik V', Rusia își va promova și al doilea vaccin în străinătate, a spus președintele rus, pledând ca producția acestora să fie concentrată în acele țări în care acestea vor fi comercializate.

Totodată, Vladimir Putin a subliniat

că vaccinurile rusești împotriva coronavirusului trebuie să satisfacă mai întâi de toate nevoile pieței interne și să ajungă la cât mai multe farmacii posibil.

Guvernul rus a anunțat că 40.000 de voluntari vor participa la testele clinice ale celui de-al doilea vaccin rusesc, între care 150 de persoane de peste 60 de ani.

Primul vaccin rusesc, Sputnik V, a fost înregistrat la 11 august și se află în prezent în a treia etapă de teste, rezultatele primelor două etape fiind așteptate în octombrie și noiembrie.

Referitor la situația epidemiologică din țară, vicepremierul Golikova a recunoscut că "situația este destul de tensionată și complicată, dar totuși sub control". De la începutul pandemiei, Rusia a raportat 1.340.409 de cazuri de contaminări cu noul coronavirus, între care 23.205 de decese.

# Franța a reintrodus starea de urgență

Guvernul francez a restabilit miercuri 14 octombrie prin decret starea de urgență sanitară care a intrat în vigoare începând de vineri 16 octombrie, de la miezul nopții, pe întreg teritoriul țării din cauza agravării epidemiei de COVID-19.



Emmanuel Macron la interviul televizat transmis de posturile TF1 și France 2, în 14 octombrie 2020. Foto: Ludovic Marin / AFP

Au fost impuse restricții de circulație pe timp de noapte între orele 21:00 și 06:00 începând de sâmbătă, în mai multe metropole, inclusiv în Paris. "Restricțiile vor dura patru săptămâni și vom merge la Parlament pentru a le prelungi până la 1 decembrie. Șase săptămâni este intervalul de timp care ni se pare util", a declarat șeful statului francez Emmanuel Macron într-un interviu televizat.

Oricine încalcă restricțiile de circulație care vor fi impuse în marile orașe din Franța va fi amendat cu 135 de euro. Președintele Macron a precizat că pe durata restricțiilor oamenii ar trebui să evite vizitele nocturne la restaurante sau la locuințele prietenilor. Președintele francez a menționat că nu vor exista restricții pentru transportul public și cetățenii ar putea totuși să călătorească între regiunile franceze fără restricții.

## Catalonia a închis barurile și restaurantele pentru 15 zile

Începând de joi seară barurile și restaurantele au fost închise în această regiune spaniolă Catalonia pentru o perioadă de 15 zile. Anunțul privind această măsură drastică survine după carantina parțială impusă la Madrid și alte restricții ordonate în regiunile Andaluzia, Navarra sau Galicia, într-o țară unde epidemia a făcut deja peste 33.000 de victime.

În Catalonia, restaurantele și barurile vor putea funcționa doar pentru servicii de take-away și livrări la domiciliu. "Trebuie să ne limităm mesele cu prietenii, ieșirile de weekend, întâlnirile cu prietenii sau familia, care pot aștepta și vor trebui să aștepte", a insistat Pere Aragones, președintele interimar la guvernul regional, într-o conferință de presă. Și în alte țări din Europa au fost luate recent măsuri care afectează barurile și restaurantele. Acestea au fost închise în Olanda, iar în Italia nu mai pot servi după ora 21.00 clienții care nu stau la mese.



Tineri la o terasă din Barcelona, 1 octombrie 2020, înainte ca autoritățile să închidă barurile. Foto: Nacho Doce / Reuters

## Strasbourg: următoarea sesiune a Parlamentului European, organizată prin videoconferință

Următoarea sesiune a Parlamentului European, prevăzută să aibă loc între 19 și 22 octombrie, nu se va ține la Strasbourg, ci va fi organizată prin videoconferință, din cauza pandemiei de coronavirus, a anunțat președintele instituției, David Sassoli. "Anunț cu regret că sesiunea plenară de săptămâna viitoare nu va avea loc la Strasbourg, ci se va derula la distanță", a anunțat Sassoli pe Twitter, descriind situația sanitară din Franța și Belgia drept "foarte gravă". "Deplasările sunt un pericol", a adăugat el. Cu toate acestea, Strasbourg rămâne sediul Parlamentului

European și vom face tot ce ne stă în putere pentru a reveni aici", a mai afirmat David Sassoli. Din cauza pandemiei de coronavirus, europarlamentarii nu au mai fost de șapte luni la Strasbourg, reuniundu-se doar la Bruxelles. Într-o scrisoare adresată lui David Sassoli la sfârșitul lui septembrie, președintele francez Emmanuel Macron a cerut revenirea "începând cu octombrie" a sesiunilor plenare la Strasbourg. Un purtător de cuvânt al președinției Parlamentului European a anunțat săptămâna trecută că instituția este gata să reia sesiunile la

Strasbourg, estimând că situația sanitară s-a ameliorat suficient. "Suntem pregătiți. Suntem gata să mergem la Strasbourg. Pentru moment, atâta vreme cât continuă tendința de scădere (a numărului de contaminări), ne vom deplasa la Strasbourg, pentru că situația este bună în ceea ce privește COVID-19", a declarat purtătorul de cuvânt. În conformitate cu tratatele europene, Parlamentul European își are sediul la Strasbourg, unde au loc de obicei 12 sesiuni plenare a câte trei zile și jumătate în fiecare an.

(Sursa: AFP, Reuters, Agerpres)



# Comisarul regal, groful Karolyi Şandor, s-a luptat cu pandemia de ciumă din județul Satu Mare din anii 1742-1743

**De la pandemia de ciumă din anii 1742-1743 din Ardeal la pandemia de coronavirus din anul 2020 au trecut 278 de ani. Publicăm în acest număr un interesant material despre pandemia de ciumă din Ardeal din anii 1742-1743. Folosind ca material documentar pentru județul Satu Mare lucrarea lui Bagossy Bertalan, “Szatmar varmegye”, și o lucrare rară, de mult tuitată, de fapt o teză de doctorat de Jancso Bela, din anul 1933, “Date nouă despre epidemia de ciumă din 1742-1743 in Ardeal, precum și o altă teză de doctorat de J. Walter Loew din anul 1956, “Câteva documente oficiale referitoare la Transilvania din timpul epidemiei de ciumă din anii 1813-1814” putem face o comparație cel puțin de mentalitate privind respectarea măsurilor impuse de guverne. Cităm: “Comisarul regal Karolyi Şandor a stăruit fără efect pentru respectarea generală a prescriptelor, fiindcă poporul incult nu a putut fi constrâns să fie precaut și să încredințeze streinilor bolnavii și morții. Pentru asta guvernul a mustrat aspru județul Satu Mare zicând că prin credința sa orăbă în predestinația calvinistă poporul își cauzează propriul său sfârșit.”**

Au trecut 278 de ani. Tehnica medicală a avansat. Se folosesc alte metode pentru combaterea pandemiei. Este interesant de văzut ce metode de protecție foloseau strămoșii noștri. Guvernul le-a furnizat două tipuri de fumigine. A impus statul în case. Copiii care ieșeau din case erau aspru biciuți, iar părinții amendați în mod progresiv, întâi cu un bănuț, apoi cu doi, a poi cu patru. Nu s-ar zice că am progresat foarte mult în ceea ce privește mentalitatea unora.

## Ciuma în Ardeal

Pe teritoriul Ardealului după mărturisirea documentelor istorice ciuma a cauzat epidemii începând din vechime. Dela sec. XV, până la începutul secolului XIX, ea apare la intervale mai lungi, sau mai scurte, cu exacerbațiuni mai mici sau mai mari după epidemii sau în cazuri sporadice.
“Profesorul univ. Dr. Rigler Gusztav, decedat de curând, în volumul II, pag. 111 - 113 ale operei sale: “Kozegeszeg - tan es a fertozu betegesgek” se ocupă și cu istoria ciumei. Dintre datele înșirate de el următoarele se referă la Ardeal. Epidemii de ciumă s-au înregistrat pe teritoriul Ardealului în anii: 1456 - 57, 1486, 1506 - 1510, 1529 - 1531 (Sibiu), 1552 - 1555 (în județele Brașov, Sibiu și Ciuc, în Brașov a rămas până la 1577), 1585 la Alba-Iulia, la Sibiu și la Târgu Mureș, 1602 la Alba Iulia, 1603 la Lugos, 1620 - 23 la Cluj și Târgu-Mureș, în jud. Ciuc, 1633 - 34 la Cluj și Tg.-Mureș, 1644 lângă Cluj, 1645-47 la Cluj, Sighișoara, Tg.-Mureș și Brașov și până la 1679 în ținutul Sălajului aflăm epidemii de ciumă cu diferite intensități. Războiul între partizanii Habsburgilor și ai lui Francisc Rakoczy II. a fost urmat și pe teritoriul Ardealului de ciumă. Între ani 1707 - 11 ciuma a făcut ravagii în județele Alba de Jos, Târnava, Odrorhei, Ghiurghiu, Sibiu, Cluj, Solnoc și Dobăcă și mai ales în orașele Mediaș și Sighișoara. În anul 1719 epidemia a fost în toiu în valea Mureșului, în toate județe săcuști în județele Brașov, Sălaj și Sătmar și în orașele Dej și Cluj.

Ravagiile cu proporțiunile cele mai mari le-a cauzat epidemia importată din regiunea Belgradului și a Dunării prin războiul cu turcii din anul 1737, care din ținuturile Brașovului și ale Făgărașului s-a întins pe întregul teritoriu al Ungariei de atunci. (48.354 bolnavi, 41.722 cazuri de

moarte și 6632 vindecări).

În anul 1741 nu s-a observat în proporții mai mari decât în județele Gomor și Pest, ca apoi cu anul următor (1742) să reverse asupra Maramureșului, Bihorului, Ardealului, Szabolcs-ului, Sălajului, Sătmarului, Abauj-ului, Saris-ului, și Zemplen-ului. În 1743 încă multe cazuri s-au înregistrat în Bihor, Nograd, Szabolcs și Ugocia. După aceasta însă până la 1755 nu se mai arată decât ici-colea. Lucrarea prezentă se ocupă cu această ultimă epidemie din anii 1742 - 1744 care s-a întins pe teritorii mari, sau mai bine zis în ea se publică niște date noi referitoare la această epidemie de ciumă.

După epidemia aceasta, ciuma nu s-a mai ivit pe teritoriul Ardealul decât sporadic. La 1755 a apărut în institutul de carantină din Timiș iar la 1756 se prezintă la Brașov ca epidemie (6677 bolnavi, 4303 morți). În anul 1762 o aflăm în j. Torontal, în 1813 la Brașov iar cazurile ultime s-au înregistrat cam pe la 1828 când femeia unui meseriaș, care s-a întors din București la Tg.-Mureș a importat-o la Brașov, unde s-a produs o epidemie în proporții mici cu 17 victime.

PROGRESUL CIUMEI DUPĂ JUDEȚE
**1. Județul Sătmar**

Bagossy Bertalan (Szatmar varmegye, Vol. I, pag 495 Cap. Szatmarvarmegye tortenetek) scrie următoarele:

“În ultimii ani ai domniei lui Carol III ciuma a decimat populația județului. Știința medicală de atunci a fost cu totul neputincioasă față de ea. Ca nu leac sigur guvernul a trimis județului rețeta a două mijloace de fumigație, unul pentru a desinfecța locuințele, altul pentru a desinfecța carantinele și mărfurile comerciale. Primul a fost un amestec al salpetrului, sulfului, cearrei roșii și al straxului. În celălalt pe lângă lemnul și sămânțele inepăului și frunzele dafnului, tămâie și sulfă a avut-o cornul șapului și copita calului.

Atât bine totuși aflăm în normele aduse, că s-a interzis riguros contactul cu bolnavi și inhumarea morților s-a încredințat oamenilor autorităților. Dar comisarul regal, Karolyi Sandor a stăruit fără efect pentru respectarea generală a prescriptelor, fiindcă poporul incult nu a putut fi constrâns și să încredințeze streinilor bolnavii și morții. Pentru aceasta guvernul a mustrat aspru județul, zicând că prin credința sa orăbă în predestinația calvinistă poporul își cauzează propriul său sfârșit. De altfel și-a și ispășit această credință. În acest timp boala era răspândită încă numai sporadic. Dar în 1742 a cauzat ravagii atât de grozave, că sate întregi s-au despopulat.

Cea mai mare parte a datelor referitoare la această epidemie de ciumă o servește arhiva bogată a Asociației Muzeului Ardelean prin scrisorile ei contimporane. Datele referitoare la județul Sătmar le aflăm în scrisorile contelui szeki Teleki Adam, pe cari le-a schimbat cu administratorii moșiilor sale din Sătmar. Din înșirarea cronologică a acestor scrisori se poate deduce în linii generale atât progresul și întinderea epidemiei, cât și data încetării ei.
“Profesorul univ. Dr. Rigler Gusztav, decedat de curând, în volumul II, pag. 111 - 113 ale operei sale: “Kozegeszeg - tan es a fertozu betegesgek” se ocupă și cu istoria ciumei. Dintre datele înșirate de el următoarele se referă la Ardeal. Epidemii de ciumă s-au înregistrat pe teritoriul Ardealului în anii: 1456 - 57, 1486, 1506 - 1510, 1529 - 1531 (Sibiu), 1552 - 1555 (în județele Brașov, Sibiu și Ciuc, în Brașov a rămas până la 1577), 1585 la Alba-Iulia, la Sibiu și la Târgu Mureș, 1602 la Alba Iulia, 1603 la Lugos, 1620 - 23 la Cluj și Târgu-Mureș, în jud. Ciuc, 1633 - 34 la Cluj și Tg.-Mureș, 1644 lângă Cluj, 1645-47 la Cluj, Sighișoara, Tg.-Mureș și Brașov și până la 1679 în ținutul Sălajului aflăm epidemii de ciumă cu diferite intensități. Războiul între partizanii Habsburgilor și ai lui Francisc Rakoczy II. a fost urmat și pe teritoriul Ardealului de ciumă. Între ani 1707 - 11 ciuma a făcut ravagii în județele Alba de Jos, Târnava, Odrorhei, Ghiurghiu, Sibiu, Cluj, Solnoc și Dobăcă și mai ales în orașele Mediaș și Sighișoara. În anul 1719 epidemia a fost în toiu în valea Mureșului, în toate județe săcuști în județele Brașov, Sălaj și Sătmar și în orașele Dej și Cluj.

Se poate spune, că aici epidemia s-a ivit deja la începutul anului 1742, fiindcă scrisoarea de mai jos ne povestește incetarea epidemiei din satul Borvely.

**Scrisoarea lui Retgei Mihaly adresată contelui Teleki Adam, la Sibiu, Borvely 7 oct. 1742:** “În ziua de ieri am primit și înștiințarea lui Tetyte Laszlo, voveodul din Sikallo prin intermedierea Dlui Kereskeny Janos care scrie, că și asupra lor a ajuns deja sentința Atotputernicului (în text: Majestății Lui) și locuitorii de acolo sunt atât de necăjiți, că nici nu se mai gândeș la fructele pe cari Atotputernicul (în text: Majestatea Lui) le-a dat în zilele lor, vitele și-le respisce, el sârmanul ar respecta restricțiunea, dar în împrejurările acelea nu se respectă vorba lui.”

“Despre (comuna) Apa nu știu nimic sigur, probabil că decesele au încetat acolo, dar fiindcă în localitățile din vecinătatea ei ciuma e încă în toiu, nu se poate ajunge acolo în nici un chip, nu se poate spera eliberarea aceluși ținut, nu numai până la culesul tilor dar nici chiar până la Crăciun,

fiindcă toate localitățile de dincolo de Crasna au fost puse sub carantină, dar Seorsin nu este sub contumacie...”

“In unele localități numai acum a început decesele și până când nu ia sfârșit mortalitatea, acel ținut va fi sub contumacie și nu vom avea nici o posibilitate de-a merge acolo pentru culesul viilor și am scris și d-lui subadministrator (viceșpany) dacă nu ar fi vre-o modalitate pentru a merge acolo (?), dar nici d-ul subadministrator (viceșpany) nu poate ajuta, fiindcă ciuma s-a întins peste tot până la Crasna și n-a aflat nici o modalitate pentru a merge acolo, nu merge nimeni acolo din plasa aceasta de Nyir pentru a culege via”....

“Și aici în plasa de Nyir s-a întins mult infecțiunea și (comua) Irint s-a închis în această săptămână. În (comuna) Vallaj au încetat deja 80 de vieți, în unele zile sunt chiar 5 și 6 decese. În săptămâna trecută au murit atât socrul cât și soacra d-lui Munkacs, el însuși are acum antrax și umbă cu el, dacă mai târziu nu trebuie să zacă. Mor oamenii foarte des și la Matolcs, tot așa la N.-Sikallo și la Kis-Sikallo și la Busakm muriau oamenii cu grămadă și la Apa, dintre satele aparținătoare moșiei din Borvely a Ilustrității Voastre.

Scrisoarea lui Retgei Mihaly adresată contelui Teleki Adam la Igenpataka (Borvely, la 20 Dec. 1742) “... încetând dela un timp decesele la Apa din mila Atotputernicului (în text: Majestății Sfinte a lui D-zeu) se poate îngriji mai bine de podgorii decât la Sikallo, unde acum mor oamenii în cea mai mare măsură.

Din vile de la Apa s-a putut spera mai mult vin (majorsag bor) dar ei (oamenii din Apa) au fost caratinați încă în Iunie, au fost oprii dela deal și vile (majorsag szolo) rămânând cu un șingur săpat, au fost înecate de buruiană.”

“In unele locuri molima a început să înceteze, în altele se întinde și acum, a fost pus sub carantină în săptămâna aceasta și Mezotere, dl. perceptor Budda Gabor a fost constrâns să iasă de acolo. Am auzit veste, că Debreczen a fost iarăși pus sub carantină; în acest respectabil și Nobil Județ au mai rămas numai câteva localități sănătoase, în plasa dela Someș nici o localitate n-a rămas sănătoasă, Tompa, Nagy și Kis Ar au fost recent carantinate...”.

**Scrisoarea contelui Teleki Adam adresată lui Retgei Mihaly junior la Borvely (Ogenpataka, la 25 Dec 1742):** “...încetând deja ciuma la Apa și în jurul său, vilele trebuie să fie bine cultivate la timp....etc.”
**“Înștiințați-mă, unde încetează și încotro se întinde ciuma și că la Debreczen și în alte localități cum începe și cum încetează...”**

**Mateszalka, la 28 Dec. 1742:** “...Din cauza pedepsii mari de ciumă a lui D-zeu care face ravagii mari în special și în acest Nobil Județ Sătmar, am fost silit și eu încă în luna August să părăsesc căminul meu din Saly și să descalc aici la Mathe-Szalka... Dl. Gaspar Sandor, după cum știu, încă în Iulie a fugit de ciumă în părțile de sus...”

Podgoria din Magyacsaklo, 14 Jan 1743: “...aici într-adevăr se împlinesțe în mari proporții pedeapsa lui Dumnezeu, nici un sat n-avem în plasa dela Tășnad, în care ciuma să nu fie în toiu, și noi înșine locuim despărțiți în păduri și pe câmpuri fiecare cum poate, este taina Atotputernicului (Majestății Sfante a lui D-zeu) cum putem să rămănem în viață, acumă trebuie să ne ferim de oameni cu ciuma, fiindcă umbă împreună cu noi, Dumnezeu știe, care va fi sfârșitul...”

**Debreczen: “Slavă lui Dumnezeu și orașul Debreczen a fost eliberat și dl. Ratoynyi Gabor este la Halmi, fiindcă și acolo s-a o eliberat localitățile, de asemenea orașul Satu Mare.”**

### 2. Județul Maramureș

**Hosszuzemo, 10 iulie 1742:** “...Acuma din cauza infecției de ciumă (în text: buboni) a judecății lui Dumnezeu, cei din Visk sunt în carantină și județul Nobil a fost silit să se trudească cu multe cheltuieli pentru îmbrăcămintea milției infanteriste



Groful Karolyi Şandor a murit la Arduđ în anul 1743 în timp ce se lupta cu poporul care nu respecta prescripțiile de a se proteja de răspândirea pandemiei de ciumă din anii 1742-1743

naționale pretinse de imprejurările actuale și pentru alte extraordinarii. Deci dacă vreedată, apoi acum a fi timpul ca Maramureșul cu cele două pedepse ale lui Dumnezeu și anume: foamete și ciumă, să fie scutit (de sub plată) dintre acelea cu aceeași soartă (în similibus praeteralni). Dar nici dela instanțele superioare nu pot să aștepte (maramureșenii) consolație între atari împrejurări. De aceea Visk acum a ajuns în jenă, fiind împreună (eu) cu dl. llyesa ocna, D-Sa a plătit prețul a 61 Balva (unitate de măsură pentru sare) 738 florini Rh., din acei bani (fiindcă de aici nu este trecere liberă nici spre Ardeal, nici spre

alte județe din Ungaria, fiind separat prin decret de toate, nu este posibilă comunicația noastră cu alți (oameni) să binevoiți Măria a trimite 500 de florini maghiari, eu voui plăti banii pentru visk-enii și îi voui administra la casa județului, alții cu bucurie ar da visk-enilor, dar prefer, că acel fond să cadă Măriei Tale.”

**Sighet, 24 Dec. 1742:** “La Poiana ciuma și acumă e încă în toiu, mi-am făcut o colibă pe câmp, fiindcă nu am putez să intru în sat și acolo am fost o săptămâna și am chemat oamenii, cari n-au fost în sat ci împrăștiați în pădure și i-am constrâns pe ei să jure căți oameni au murit și ce a rămas după ei, numărul decedaților și ceea ce a

rămas după ei se poate vedea din specifi-care.

Persoanele specificate au murit numai în partea D. Voastre, în partea din Petrova au murit mult mai mulți, după cum am auzit până acumă au decedat 150 inși. ...

satele dea-lungul Tisei au scăpat deja de ciumă dar în plasa de sus pretutindeni mor oamenii, exceptând 4 sate și anume: Bocsko, Borșa, Iod și Leordina, în acestea încă oamenii nu mor.

Intristat pot să scriu Ilustrității Voastre, că ne este oprit a ieși din județ, ne temen într-adevăr, că aici trebuie să pierim de foame. ... suntem aici în astfel de captivitate ca acei cari sunt inconjurați de dușman într-o cetate, dacă nu ne ducem pe furiiș, nu putem să ne ducem nicăiri.”

Sighet, la 25 Ian. 1743: “...Acumă am scris din nou cine au murit și ce a rămas după ei. Slavă lui Dumnezeu, de când am fost sus înainte de Crăciun până în ziua de azi nu a murit nimeni.

După cum oamenii povestesc, în partea amintită din Petrova au murit iobagi, au decedat în total 150. Pot să scriu Ilustrității Voastre că aici la Sighet de când ciuma a început până ce a încetat numai la reformați au fost 878 decese”...

**Anexă: specificarea gospodariilor decedați și a bunurilor lor.**

- Zelej Mikhala a murit, au rămas după el 2 boi și o vacă etc., etc.....
- Zelej Griga a murit cu întreaga familie, a rămas după el, etc...
- Soția lui Korsuk Ignat trăiește, n-a rămas copil, a rămas etc....
- Locsuk Andre a decedat. Soția lui împreună cu fiul ei au rămas, a rămas etc....
- Kifa Mihaly a murit, a rămas....etc. Soția lui împreună cu copiii au decedat.
- Kifa Nyikita a murit. Împreună cu soția lui au rămas cei doi copii mici ai lui, au rămas și două vaci după el....etc.
- Cserko Ivan a decedat, copilul său în vârsta de 14 ani a rămas. A rămas....etc...”
Trăiește și soția lui.
- Rehalyuk Ignat fugind la Also-Viso, s-a căsătorit cu o femeie nobilă....etc....
- Druzus Nyikita e foarte sărac, nu a rămas nimic după el.
- Gorely Vaszily a murit cu întreaga familie.
- Galya Ivanne a fost văduvă, a murit, a rămas după ea.
- Czujfi Stephan a fost primar, a murit înainte de ciuma:
Gospodarii au murit: XI
femeile au murit: XIX.
băieții au murit: XXI
fetele au murit: XIX.

Din toate datele acestea nu se poate stabili cu siguranță începutul ciumei din județul Maramureș, însă în luna Iulie exista acolo și s-a menținut până în Ianuarie 1743.

### 3. Județul Sălaj

Petri Mor: Szilagy varmegye monographia.I. (pag. 661 - 662) scrie următoarele: “La Zalău ciuma a apărut atât în 1710 cât și în 1742, în cazul al II-lea groaza aceasta a veacurilor trecute a fost importată din ținutul Er-ului și a izbucnit în actuala strada Rakoczy, în casa lui Szabo Janos. Aici au căzut victime mai multe decât 1200 persoane”.

A fost ciuma și în 1718 - 20, la 20 Dec. 1719 adunarea județului Crasna ținută la Șimleu a ordonat post. În 1770 în satul Romlatt s-a clădit o casă de piatră pentru carantina; “dar, iată, nu a putut învinge puterea timpului invidios. În 1837 s-au văzut încă niște urme ale casei”.

Tot în opera citată Vol. I, pag. 560: “În timpul lui Jovanyi ciuma a apărut în două rânduri la Zalău, în 1710 și în 1742. Aceasta din urmă a început în casa lui Szabo Janos din strada Alszeg, care a importat-o din ținutul Er-ului. În cazul prim au murit de ciumă 600 persoane, în al doilea 1200.”

După autorul citat, Zalăul în 1720 a avut 2583 locuitori. Referitor la acest județ precum și la județul Sătmar conține foarte interesante date corespondența lui Halma-

gy Istvan sen. cu fiul său care era la guberniul din Sibiu.

“...Și copilul meu Ferencz a rămas din cauza carantinei afară din școala dela Satu Mare unde au murit deja 800 persoane”.

**Șimleu, 3 Dec. 1742:** “... Eu am venit la Șimleu la 20 Sept. pentru a vedea casa mea și lucrurile mele; și s-a întâmplat că la 22 Sept a murit fiul mai mare dela soția de acum al cumnatului Szilagy Janos numit Laszlo. Am trimis imediat la Akos pentru invitarea rudelor la înmormântare, fiindcă am profitat și profităm de multe bunevoînțe ale d-lui Szilagy Janos, cu bucurie le-ar fi așteptat D-nia-lui rudele de acolo, dar nimeni n-a venit afară de soția mea și cele două fetițe ale mele și numai așa, că după înmormântare ne reîntoarcem imediat. În aceea Duminecă în care soția mea a pornit din Akos, la 23 Octomvrie, a înmormântat D-na Szomodi fetița sa adoptată din familia nobilă Hatvani, care a fost ruđa ei, a murit subit. La 24 am înmormântat pe Szilagy Laszlo, la 25 a sosit așa șuvoiu al Crasnei, că era imposibil a-l trece, care ne-a ținut câteva zile la Șimleu, până ce s-a retras ceva. La 29 am plecat cu soția la Akos, la Ujnenet am auzit că Akos a fost pus sub carantină la 26 Sept. Pentru aceasta am șovăit ceva, gândindu-mă așa: dacă rămân afară neaducând nimic din Akos, nu voi avea mijloace de traiu. Dacă intru în sat, intru în foc etc....

Dar considerația primă a învins, seara m-am dus la Minczent, și acolo am locuit 3 săptămâni întreprându-ne la Boloni Sanor, pentru aceasta am șovăit ceva, gândindu-mă așa: dacă rămân afară neaducând nimic din Akos, nu voi avea mijloace de traiu. Dacă intru în sat, intru în foc etc....

Dar considerația primă a învins, seara m-am dus la Minczent, și acolo am locuit 3 săptămâni întreprându-ne la Boloni Sanor, pentru până ce a venit timpul culesului viilor.

La 20 Oct. ieșeam din Minczent, de la B. Şandor, care este notat, am cerut o recunoaștere, că fiind cu mine și fiul meu Ferenc la Akos, medio tempore n-am fost decât la Minczent. Când am sosit la Șimleu, comisarul sanitar și chirurgul delegat în localitate, care este un om binevoitor față de mine, spre nenorocul meu n a fost acasă, ci a încredințat veghierea poartei din sfârșitul orașului unui caporal german, care în stare de beție a rupt atestatul, a păstrat o parte a lui, iar pe cealaltă mi-a trimis înapoi, etc... Deasemenea cu sigilul său am fost admis în casa mea din Șimleu; la 23 a sosit acasă comisarul sanitar și imediat l-au instigat niște maghiari zicându-i, că eu am venit din Akos și pe mine nici nu m-au examinat nici nu m-au interogat, ci “de me sine me” au decis să ies imediat din oraș; domnul cumnat Szilagy Janos cu greu a putut obține ca mai bine să fie izolat în locuința mea până când voi aduce un atestat care să dovedească unde am fost mai înainte....etc.

L-am trimis imediat pe Ferencz la dl. solgăbirău Dobaj Janos și la Boloni Sandor și până când fiul meu Ferencz a fost la ei, în cinci zile am fost închis în casa mea. Ei a adus un ban atestat, dar totuși nu mi-o folosit, ci am fost silit să mă mut din oraș la dealul Koros și acolo a trebuit să țin contumacie cu mare răbdare și cu înghițire de fum, după aceea am fost admis. Suferința aceasta mi-a venit cu atât mai greu, întrucât spionii mei la comisarul german au fost maghiari, căroră le-am făcut bine de mai multe ori. De atunci sunt aici la Șimleu împreună cu soția, cu fiul meu Ferencz, cu cele două fete ale mele și cu servitorul; dar fiecare bucătură trebie s-o procur cu bani, neputând aduce nimic pentru întreținere din Akos.

Fiii mei Mihaly și Janko nu m-au avertizat. De când s-a isolat Akosul și au fost oprii acolo, i-am vizitat de mai multe ori, eu nu nicio neplăcerem, sunt sănătoși până acumă, slavă lui Dumnezeu, de altfel mulți au decedat la Akos. Dl Szomodi a murit în Martie, acumă a murit în ciumă D-na Szomodi; a murit și o fetiță a d-lui Szomodi Janos, el însuși și soția sa au fost în ciumă, dar s-au însănătoșiți. Dl. Pap Sandor, el însuși, soția sa și cele două fete mai mari ale lui și fiul său vitreg și nepotul său au decedat, în casa aceea nu a rămas nimeni afară de o fetiță de 4 luni. Ai cunoscut și pe Pap Janos, a murit și el, cu un cuvânt (au decedat) mulți, circa 200.

În jurul Akosului aproape toate localitățile sunt în contumacie, nici nu se mai veghează asupra lor cu sunt deja admise

între ele (mai bine zis: comunicația e liberă între ele. N. (traducătorului); și anume: Al-so Szopor, Ujnenet, Szakaci, Tășnad, Szarvad, Csog, Koros, Szodoro, Hatvan, Kavas, deja și Minczent, Girot, Szt. Miklos, Szentkiraly, Kisfalu et reliqua, etc.

Ai cunoscut pe d-na Kis Ferencz, care a rămas văduvă cu 7 copii, atât ea însăși, cât și 6 copii ai ei precum și nepoții ei au decedat, numai o singură fată a ei a rămas, soția d-lui Horvat Janos, și ea și-a îngropat doi copii.

Dacă oclusiunea m-ar fi aflat la Akos, n-aș fi putut ieși, se poate că până acumă aș fi pierit și eu. Socotesc, ca o providența specială a Atăputernicului Dumnezeu, că s-a izolat în timpul ieșirii mele: aici acumă, dacă cu anevioe, dar (totuși) subsist până când sau Șimleul nu va fi contumaciut sau fiii mei Mihok și Janko vor fi în viață etc. și își mulțumesc, Drăgă Fiul Meu că ai făcut rugăciuni (apprecatio) pentru aceștia.”

“...Văd, că și în Nobielele județe Solnocul - interior, Cojocna și Dobăca a ajuns această plaga comună a lui Dumnezeu, pentru împiedicarea întinderii și mai departe a ei s-a tras (erigaltatot) o linie la Mureș, dacă Dumnezeu ordonă, (ciuma) trece linia, ea merge acolo unde Dumnezeu o trimite. Și aici se extinde, la Satu Mare au decedat mai mulți decât 6600, acumă e sub contumacie, la Jibău au murit mai mulți decât 800 și totuși mor încă.”

“Chiar acumă a sosit dinspre Akos un anumit om, care a raportat cu siguranță, că la Akos mai întâi preoteasa, după ea și preutul nostru au murit, pe el îl regret foarte mult; cei doi fii ai mei trăiesc încă acolo. Familia lui Boloni Sandor rămânând afară din Mindszent, au descălecat pe un loc între St. Kiraly, Csog și Mindszent, pe câmp împreună cu dl. pretor Dobaj Janos, făcându-și câte o căsuță separativ, iar pentru servitorii niște colibe etc...”

Familia lui Boloni Sandor rămânând afară din Mindszent, au descălecat pe un loc între St. Kiraly, Csog și Mindszent, pe câmp împreună cu dl. pretor Dobaj Janos, făcându-și câte o căsuță separativ, iar pentru servitorii niște colibe etc...”

**Șimleu, 12 Febr. 1793:** “...Probabil, că ai prins de vesteza morții d-lui Szenas Ferenc. Și dl. Bydeskuthy Samuel a fost înmormântat la 15 Iulie 1742. La 3 Febr. 1743 a fost înmormântat dl. Bydeskuthy Sandor, care era cel mai tânăr. Și dl. Genczy Istvan a fost înmormântat în “15 praeferiti Ianuarii”. Azi mâine vei auzi, Drăgă Fiule, că a fost înmormântat și Halmagy Istvan senior Mens manet etc”...

Fiul meu Janko, slavă lui Dumnezeu, s-a vîndecat din ciumă și a trecut prin ea. Nu au nici o nevoie, slavă lui Dumnezeu: la Akos au decedat cea 256, cei rămași sunt 219 împreună cu țiganiul cu jidanii, cu copiii.

**Șimleu, la 25 Martie 1743:** “...Ți-am scris, Fiul meu, că fiii mei Mihok și Janko au fost opriiți la Akos și sunt încă și acumă sub carantină, dar sper că peste puțin timp se vor elibera, fiindcă de 10 săptămâni nu a murit nimeni afară de un copil evreu, dar și de atunci au trecut deja 5 săptămâni, de când adep copil evreu a murit. Deasemenea la 20 Martie am fost la sentinela dela Akos și am putut orbi cu fiul meu Mihok; și el așteaptă deja foarte mult să intre și eu l-aș trimite cu bucurie....” etc.

**Șimleu, la 28 Martie 1743:** “... dar îndată ce ciuma a încetat la Satu Mare așa că decesele au început să dispară, profesorul din Satu Mare a scris despre intrare elevilor locuitori în localitățile din jurul Sătmarului și ei au și intrat: în special l-a chemat profesorul pe fiul meu Ferenc, fiindcă el este acumă Poesos Preceptor și el a intrat încă în partea primă a lunei Februarie și ei sunt încă și acumă sub oclusiunea, dar este speranță, că la Paști se vor elibera dacă până atunci nu va obveni o reinoire?...” etc.

**Șimleu, la 13 Maiu 1743:** “În împrejurime nicăiri nu a băntuit ciuma în așa mare măsură, ca la Akos, fiindcă mai mult decât jumătatea populației de acolo a decedat și anume 258; au rămas 219 împreună cu jidanii, cu țiganiul, cu copiii și cu femeile cu care ocazie Dumnezeu a păzit în așa fel casa mea, încât acolo nu a murit nimeni, fiii mei Mihok și Janko au avut tate ciumă, că au umblat cu ea și (buboni) nici nu s-au

# Comisarul regal, groful Karolyi Şandor, s-a luptat cu pandemia de ciumă din județul Satu Mare din anii 1742-1743

deschis ci au dispărut, soția și 3 fii ai servitorului mai mare au decedat în casa lui separată, porcarul n-a avut nici o nevoie, servitoarea mea a vut ciuma, dar a dispărut și acea; și așa după ținerea contumăciei de 10 săptămâni, la 24 Martie, Akosul a fost eliberat în mod solemn de sub oclusiune; totuși eu cu servitorii mei din Șimleu, nu m-am dus îndată acasă pentru ca să se facă o acerisire mai mare ci m-am dus acasă la 5 Aprilie, și deși nu am atins nici o haină oprită la Akos, cu am folosit haina, pe care am întrebuințat-o iarna la Șimleu, totuși a patra zi după sosirea mea la Akos, am căpătat o mare durere de cap care a treia zi a trecut la urechea dreaptă, obrazul drept și urechea (dreaptă) pe dinainte și dindărăt mi s-au umflat foarte mult; cu ce am putut, le-am lecuit destul, umflătura s-a dezumflat deja, dar urechea dreaptă mi s-a astupat așa, încât nu auz nimic cu ea; o vindecăm destul din “Pax Corporis” și altfel, dar până acumă mu m-am făcut nimic; de altfel din starea mea m-am înșănătoșit așa încât după primirea scrisoarei Tale din Vienna, am venit la Șimleu ca să-ți pot răspunde la ea.”

**Perecsen, la 12 Okt. 1742:** “Noi suntem cuprinși de mare frică și spaimă, “pre-sentis” s-a înmormântat primarul maior al Mărei Sale D-lui “Fo Ispany” Banffi Laszlo încă cu doi, iar soția primarului decedat s-a încă cu unul în “10 Eiusdem”, iar înainte de aceasta cum s-aștept săptămâni s-a înmormântat din aceeași cauză o fată, în casa mea au murit în total șase, casa aceea singură mult nu este închisă, am așteptat într-adevăr că vom fi puși sub carantină.”

**Perecsen, la 21 Ian, 1743:** La Hadad, la Nadas, la Boggand, la Korond, la Erked au rămas puținii oameni, multe case au rămas goale, au murit oamenii și la Kusaj, acumă mor la Szeck, localitățile acestea aparțin Hadadului...”



# Argiloterapia sau rolul argilei în stimularea imunității

Argila a fost folosită din cele mai vechi timpuri în scop terapeutic. Egiptenii o foloseau pentru mumificarea cadavrelor, pentru proprietățile ei antiseptice. Din unele citate vechi reiese că argila era înzestrată cu anumite virtuți care au dispărut în zilele noastre; astfel argila era folosită pentru tratarea unor forme de tumori și deformări osoase.

Anumite populații, lipsite de alte mijloace folosesc și astăzi argila pentru îngrijirea unor afecțiuni, sub formă de plasturi sau băi de argilă. Animalele cunosc din instinct leacurile de care au nevoie, atunci când sunt rănite sau bolnave.

Literatura medicală abundă de descrierile utilizării argilei din cele mai îndepărtate vremuri. Pliniu cel Bătrân Avicena au scris foarte mult despre folosirea argilei. În Indochina populația autohtonă obișnuia să tulbure apa râurilor înainte de a bea din ea (însă nu toți știau adevăratul motiv pentru care se făcea aceasta).

Argila este o rocă sedimentară, alcătuită dintr-un amestec de silicați și din fragmente de cuarț, mică, etc fiind folosită în scop terapeutic încă din antichitate cu rezultate excepționale.

Practicată și în țara noastră ca tratament popular tradițional, această terapie plasează argila la rangul de medicament al viitorului. Efectul ei terapeutic deosebit se datorează conținutului în minerale naturale: calciu, fier, magneziu, aluminiu, siliciu, sodiu, potasiu, etc.

Pentru că principalele probleme ale omului modern sunt de mineralizarea și dezechilibrele minerale, atunci argila, atât sub forma curelor interne, cât și a celor externe, poate reprezenta o alternativă de reechilibrare a organismului.

## Proprietățile argilei sunt diversificate și au efect benefic asupra organismului

Proprietățile de bază a argilei sunt: dezinfectantă, bactericidă, regeneratoare, remineralizantă, vitalizantă, tonifiantă, antiparazitară, antitoxică, cicatrizantă, absorbantă, degresantă, antioxidantă, imunostimulatoare.

Principalele virtuți terapeutice ale unei cure cu argilă sunt următoarele:

a) Argila are o remarcabilă putere de absorbție și eliminare (se cuplează cu diverși metaboliți și diverse substanțe tip deșeu)

b) Este o puternică antitoxină și potentează forțele de apărare ale organismului adică stimulează imunitatea.

c) Realizează protecția și echilibrarea corpului supus radioactivității.

d) Are proprietăți cicatrizante de excepție datorită silicatului de aluminiu din structura sa.

e) Reincarcă celulele organismului cu energie vitală (mineralele sunt cofactori importanți ai multor enzime din organism) și le îmbunătățește funcționarea și metabolismul.

f) Are o acțiune deosebită asupra tensiunii arteriale, asupra diabetului și asupra sistemului nervos, realizând o protecție anti-stres eficientă.

Argila este folosită ca agent terapeutic, fie sub forma de apă căreia i



Literatura medicală abundă de descrierile utilizării argilei din cele mai îndepărtate vremuri

s-a adăugat conținutul necesar de argilă, apă pe care o folosim în special în cura internă, fie sub forma de pansamente și cataplasme, acestea din urmă aplicându-se pe cale externă, fie calde, fie reci, în funcție de necesitate.

Argila se prezintă pisată, sub formă de pulbere albă, verde, albastră, roșie, galbenă și gri, în prealabil curățată de praf.

A) Argila folosită pe cale internă: se va folosi o argilă grasă, cernită fin, fără nisip, nefiartă și neamestecată cu alte produse medicamentoase. Se recomandă folosirea argilei din locul în care trăim. Doza zilnică este de o linguriță la 3/4 pahar de apă, iar pentru copii sub 12 ani 1/2 linguriță. Pentru afecțiuni mai severe: (dizenterie, tuberculoză, anemii grave, etc) se vor lua chiar 2 - 3 lingurițe pe zi. Pregătirea se va face cu o zi înainte de administrare: se pune o linguriță de argilă în 3/4 pahar cu apă, se lasă toată noaptea și a doua zi dimineața se agită conținutul și se bea cu înghițituri rare; se mai poate lua înainte de culcare sau cu o jumătate de oră înainte de mese.

În cazul în care constipația persistă, se va intrerupe cura de argilă timp de 10 - 15 zile. Persoanele care nu pot suporta acest preparat sau pentru copii, se vor face niște mici gogonele, la prepararea cărora se va folosi o infuzie aromată și apoi aceste gogonele se vor suga.

Prima cură de argilă se va ține timp de trei săptămâni, apoi se va face 10 zile pe lună sau o săptămână din două. În această perioadă nu se vor consuma alimente grase iar cantitatea de lichide se va mări (apă, ceaiuri, sucuri naturale, supe de legume, etc).

Argila poate fi folosită pentru sterilizarea apelor de băut (se va adăuga puțină argilă la litrul de apă băut) mai ales în cazul unei epidemii.

Ajunși în intestine, argila absoarbe gazele și toxinele în special în cazul unor afecțiuni contagioase. În cazul unor afecțiuni digestive (cancer, ulcer, colită, enterită) argila constituie un pansament eficient datorită proprietăților ei cicatrizante, eliminatorii și reconstitutive. De asemenea argila este recomandată în

anemie, limfantism, furunculoză, deoarece curăță sângele, neutralizează toxinele și aduce în celule anumite elemente indispensabile (calciu, magneziu, fier, siliciu, sodiu, potasiu) Argila acționează asupra glandelor endocrine, pe care le reglementează, acționând uneori ca excitant, alteori ca moderatori, este adică un puternic dinamogen care restabilește echilibrul în activitatea glandelor deficiente.

Argila sporește activitatea fermentului diastatic care există în celule, ucide și zădărnicește culturile microbiene.

Administrarea argilei pe cale internă trebuie particularizat de un specialist în fiecare tip de afecțiune în funcție și de terenul oferit de persoana care utilizează acest tip de tratament.

B) Argila folosită pe cale externă Se prepară o pastă de argilă: se pune argila într-un recipient de sticlă sau porțelan și se adaugă apă, astfel încât să se obțină o pastă puțin mai moale decât o pastă de modelat, din care se vor face cataplasme groase (după indicații) 1.5 - 2 cm, care să depășească cu puțin suprafața tratată, aceste cataplasme vor fi aplicate reci sau calde, după caz.

Cataplasmele se aplică pe regiunile inflamate sau pe partea de jos a abdomenului, caz în care se schimbă imediat după ce se încălzesc (la 15 - 30 minute) dacă persistă senzația de rece se va înlocui cataplasma cu una caldă.

Cataplasmele căldute sau calde se aplică pe regiunea hepatică, pe rinichi, vezică, pe oase, se aplică direct pe piele sau prin intermediul unui tifon (doar la nevoie).

Anumite afecțiuni (afecțiuni cardiace, varice, contuzii) se tratează cel puțin la început, prin aplicări de comprese și apoi cu cataplasme.

Pentru prepararea compresei, trebuie obținută o fiertură f. limpede, în care se va înmuia o bucată de pânză care nu se stoarce înainte de așezarea pe locul respectiv, cataplasmele se vor fixa cu o fașă.

Durata aplicării variază, după caz, de la o oră, la două trei ore sau toată noaptea.

Dacă apar senzații neplăcute (frig,

durere) se va scoate cataplasma și nu se va mai pune decât după 12 - 24 de ore. În cazul în care cataplasma se usucă prea repede, va fi înlocuită cu alta proaspătă. Ritmul aplicărilor variază după afecțiune și după reacțiile bolnavului.

După scoaterea cataplasmei, resturile se vor îndepărta cu apă rece sau caldă, argila rămasă va fi aruncată, deoarece este impregnată cu toxine iar pansamentele vor fi bine spălate.

Orice cură externă cu argilă va fi precedată sau însoțită de un tratament dezinfectant intern prin fitoaromaterapie și alimentație atoxică.

Cura cu argilă nu trebuie întreruptă decât în cazuri de excepție, ea declanșează un ansamblu de procese succesive (drenaj, revitalizare).

La început se observă o agravare aparentă a afecțiunii (mărirea unei plăgi, a unui ulcer, recrudescența temporară a durerilor reumatice)

Se va începe întotdeauna cu cataplasme mai subțiri (1/2 cm) puțin întinse, timp de la una la două ore; progresiv, se vor utiliza plasturi de 1 - 2 cm grosime, deformate mai mari și cu durata de aplicare mai mare, numai cu condiția ca ele să fie bine suportate.

## Pudrarea cu argilă

Argila mai poate fi folosită și pentru pudrare: peste julturi cutanate, peste plăgi, la copii mici (opăreală). Pudrarea cu argilă are acțiune antiseptică și cicatrizantă.

Ea se mai poate fi folosită și ca mască de frumusețe: se folosește argila pudră care se amestecă cu suc de castravete, suc de struguri și apă (pentru tenurile uscate) sau cu suc de roșii și apă (pentru tenurile grase), această pastă se întinde în strat subțire pe față și se lasă până se usucă (15 - 30 minute) se curăță cu apă caldă, se aplică o dată pe săptămână.

Dr. Liana Strîmb,  
cabinet Piața Libertății nr. 18,  
telefon 0723859619

## Mituri despre sănătate



**Mit:** Petele albe ale unghiilor indică lipsa calciului

**Realitate:** Greșit. Petele albe observate în unghii și care dispar odată cu creșterea lor, nu indica o lipsa a calciului, a zincului sau a altor vitamine. Aceste pete se formează în urma unor lovituri sau a unor puncte de presiune în timpul manichiurii sau a unor bule de aer prinse în eponichium.

**Mit:** Morcovii sunt buni pentru ochi

**Realitate:** Fals. Morcovii reprezintă o sursa de vitamina importantă pentru ochi și anume vitamina A, betacarotenul. Cu toate acestea, în cantități normale, aceasta nu influențează capacitatea noastră vizuală. Există însă o substanță importantă pentru vedere, formată din proteine și vitamina A. Astfel că vederea scotopica depinde într-adevăr de vitamina A. Deficitul de vitamina A este rar întâlnit în țările industrializate în comparație cu cele în curs de dezvoltare.

**Mit:** Alcoolul încălzește

**Realitate:** Fals. Senzația de căldură apare imediat după ce este consumat alcoolul, deoarece acesta provoacă o creștere a pulsului. Însă ca urmare a dilatării vaselor de sânge, tensiunea scade, astfel că este afectată circulația. Corpul se răcește imediat, astfel că alcoolul are exact efectul opus.

**Mit:** Cititul la lumina slabă afectează ochii

**Realitate:** Greșit. Cititul în condiții slabe de lumina obosește ochii, care se usucă și încep să arda, astfel că pe termen scurt, vederea este afectată. Se recomandă evitarea conducerii autoturismului după astfel de momente. Însă după o scurta pauza, capacitatea vizuala revine complet.

**Mit:** Spanacul este sănătos deoarece conține foarte mult fier

**Realitate:** Fals. Spanacul constituie o legumă importantă care sprijină dezvoltarea musculaturii, a capacității vizuale și a cailor respiratorii. Însă conținutul de fier este doar puțin mai mare decât cel al ciocolatei. Mîtul se datorează unei virgule plasate greșit. În urma cu peste 100 de ani, conținutul de fier al spanacului a fost stabilit că fiind 2,9 miligrame în 100 de grame de spanac, însă dintr-o eroare, rezultatul înregistrat a fost de 29 de miligrame, greșeală propagată de-a lungul a generații întregi.

**Mit:** Sforăitul este inofensiv

**Realitate:** Greșit. Sforăitul constituie o relație completă între respirație și musculatura adormita a cavității nazale și faringiene. Atunci când căile respiratorii se îngustează, se formează zgomotele specifice sforăitului. Exista câteva condiții anatomice predilecte cum ar fi polipii și amigdale mărite, care accentuează efectul. Odată cu înaintarea în vârstă, musculatura slăbește, fapt ce favorizează sforăitul. Persoanele care sforăie au uneori în somn pauze în respirație (apnee în somn), timp în care respirația este întreruptă timp de minim 10 secunde. Apeea în somn conduce la scăderea oxigenării creierului și se poate asocia cu un somn agitat, neodihnor dar și cu simptome diurne (tulburări de memorie și de concentrare, anxietate sau depresie) Dacă episoadele devin frecvente poate fi afectată sănătatea întregului organism, în special inima și creierul, de aceea este necesar un consult medical de specialitate. Sforăitul instalat în timpul răcelii este însă inofensiv.



“Accesul la asistența medicală primară de calitate poate avea cel mai mare impact asupra sănătății în zonele cu cel mai ridicat nivel de inegalitate a veniturilor.” - Dr. Călin Bumbuluț

## INTERVIU

# Dr. Călin Bumbuluț: “Un medic învață toată viața, dar acest lucru devine o dorință”

În numărul trecut al Suplimentului Informația de Duminică am prezentat prima parte a interviului pe care ni l-a acordat medicul de familie dr. Călin Bumbuluț, vicepreședintele Colegiului Medicilor din România, președintele Uniunii Europene a Medicilor de Familie și președintele Asociației Medicilor de Familie din Satu Mare.

Absolvent al Universității de Medicină și Farmacie Iuliu Hațieganu din Cluj-Napoca, dr. Călin Bumbuluț ne mărturisea: “medicina nu o alegi, ea devine în timp cea care te atrage – aceasta înseamnă de fapt “chemarea” -, nostalgia altor profesii rămâne doar ca să-ți întărească alegerea, după ce eșecurile te determină să devii mai bun în ceea ce ești”. Vă propunem să citiți continuarea acestui interviu în rândurile de mai jos:

**- Domnule doctor, la medicul de familie mergem prima dată când avem o problemă de sănătate. La medicul de familie mergem pentru vaccinuri, pentru adevărul, pentru trimiteri și așa mai departe. Cât de dificil este să acopere medicul de familie toată această paletă de activități?**

- Devalorizarea noastră pare să se întâmple pe multe fronturi, potrivit discuțiilor mele cu medicii. Există utilizarea termenului „furnizor de servicii medicale” pentru a înlocui pe cel de „medic”, fapt pe care mai mulți dintre noi îl considerăm ofensator. În general, simt o mare dezamăgire în rândul medicilor de familie în legătură cu ceea ce consideră ei a fi o nesocotire din ce în ce mai mult a imenselor sacrificii pe care le-au făcut pentru a-și completa pregătirea. Cel mai șocant este însă faptul că medicii care vorbesc despre o astfel de devalorizare sunt adesea etichetați „medici lacomi” de către așa ziișii experți în politicile de sănătate, de presă și chiar de către unii colegi.

Medicii din prima linie de îngrijire a sănătății sunt uneori descriși ca mergând la luptă. Este o metaforă potrivită: medicii, ca și soldații, se confruntă adesea cu o amenințare profundă și nerecunoscută pentru psihic: leziunea morală.

Leziunea morală este frecvent caracterizată greșit: la veteranii de război este diagnosticată ca fiind stres post-traumatic, la medici este descrisă ca fiind sindromul de epuizare. Diversitatea activității din medicina de familie este o binecuvântare dar și un blestem: uneori duce la leziunea morală, dar de cele mai multe ori te face să poți continua.

Desigur, există dezamăgiri, pe care le simți deseori mult mai acut decât multele succese. Multe din activitățile medicului de familie ar putea fi considerate neglijabile din perspectiva medicinei “cu greutate”, cea care de altfel este cea mai vizibilă mediatic în condiții obișnuite.

Aceasta se întâmplă intrucât firescul devine prea banal în viața



curentă, dar aceste activități capătă importanță în condiții de criză cum este de exemplu o pandemie: cine își imaginează că urmărirea a sute de mii de cazuri sau vaccinarea a milioane de oameni poate fi făcută de altcineva decât de medicii de familie?

**- Care e rolul medicului de familie în sistemul medical actual din România?**

- Pentru a răspunde trebuie să pornim de la niște premise evidențiate de studiile la nivel global: Îngrijirea primară este coloana vertebrală a sistemelor de sănătate, deoarece este cheia integrării și continuității între nivelurile de îngrijire și este esențială pentru pacienți, în special pentru cei cu nevoi complexe.

Se estimează că într-un an, 75% până la 85% din populația generală are nevoie doar de servicii de îngrijire primară: 10% - 12% necesită trimiteri la servicii de îngrijire secundară pe termen scurt: 5% - 10% necesită îngrijiri terțiare. Studiile au arătat, de asemenea, că o mai mare disponibilitate a îngrijirii primare într-o comunitate este corelată atât cu rezultate mai bune în domeniul sănătății, cât și cu o scădere a utilizării tipurilor de servicii medicale mai scumpe, cum ar fi spitalizările și vizitele la unitățile de urgență.

Mai mult, sistemele de asistență medicală orientate către îngrijirea primară pot contracara într-o oarecare măsură impactul negativ al condițiilor economice deficitare asupra sănătății.

O mai bună îngrijire primară este asociată cu o distribuție mai echitabilă a sănătății în cadrul unei populații. Accesul la asistența medicală primară de calitate poate avea cel mai mare impact asupra

sănătății în zonele cu cel mai ridicat nivel de inegalitate a veniturilor.

Studiile efectuate în statele membre OECD, indică faptul că țările cu cele mai puternice sisteme de asistență primară sunt în general asociate cu indicatori mai buni ai sănătății populației, incluzând rate mai scăzute de mortalitate, de deces prematur și spitalizări, de greutate crescută la naștere, speranța de viață crescută și satisfacție față de sistemul de sănătate.

Pot exista mai multe mecanisme ale îngrijirii primare care explică această asociere pozitivă cu sănătatea populației: (1) un acces mai bun la serviciile de sănătate; (2) îmbunătățirea calității îngrijirii; (3) accentul pe prevenire; (4) identificarea și gestionarea timpurie a bolilor; (5) impactul combinat al mai multor caracteristici ale sistemelor solide de îngrijire primară; (6) reducerea îngrijirilor de specialitate inutile.

Au fost desfășurate studii privind impactul creșterii ponderii asistenței medicale primare: creșterea numărului medicilor de familie cu unul la 10.000 de locuitori este asociată cu o reducere de 1,44% a deceselor, o reducere cu 2,5% a mortalității infantile și o reducere cu 3,2% a greutății scăzute a nașterilor în medie în rândul populației.

O evaluare a unui program de accesibilitate la medicul de familie a constatat că un acces mai bun a condus la accesarea mai redusă a departamentului de urgență pe termen lung.

Toate aceste rezultate ar putea fi și ale României, cu condiția recunoașterii rolului medicilor de familie și creșterea finanțării de către administratorii sistemului, cu alte cuvinte dacă s-ar investi în viitorul sănătății populației.

**- Prins în activitatea de zi cu zi, continuăți să vă dezvoltați pe plan profesional.**

- Mai puțin acum decât la începutul carierei, atunci dobândind abilități în ecografie, sau devenind în urmă cu 20 de ani formator în medicina familiei – de altfel probabil unele din cele mai mari satisfacții profesionale mi-au adus și colegii pe care i-am format în decursul timpului. Un medic învață toată viața, dar acest lucru devine în timp din necesitate o dorință de cunoaștere permanentă.

**- Putem vorbi despre timp liber, activități care vă fac plăcere și pe care mai aveți timp să le faceți?**

- Din păcate, timp liber pe care să-l folosesc și pentru altceva decât medicină nu am, dar dacă am putea considera că istoria medicinei nu este medicină, atunci aceasta îmi face plăcere. De asemenea, istoria artei și implicațiile medicinei în artă, având câteva lucrări publicate și în acest domeniu.

**- Revenind la medicină, sunteți primul român ales în funcția de președinte al Uniunii Europene a Medicilor de Familie pentru mandatul 2019-2022. Ce vă doriți să schimbați, să îmbunătățiți în domeniul medicinei de familie în mandatul dumneavoastră?**

- Colegii medici de familie din Uniunea Europeană și țările asociate m-au ales în 2017 să-mi formeze echipa care constituie în acest moment președinția UEMO, pe care am preluat-o oficial la 1 ianuarie 2019, o organizație europeană de reglementare profesională cu peste 450.000 de membri.

Menționez că anterior am fost 4 ani unul din vicepreședinții acestei organizații, activitatea pe care am

desfășurat-o a fost probabil apreciată de colegi, din moment ce m-au votat să conduc UEMO în mandatul 2019-2022.

În acest mandat continuăm acțiunile de recunoaștere la nivel european a specialității de medicina familiei, în decurs de 6 ani reușind să creștem numărul țărilor care au o recunoaștere internă a specialității de la 12 la 19 țări membre UE.

România recunoaște specialitatea din 1992, sunt țări care din anii 50 au această recunoaștere, dar și țări care încă refuză să o facă din motive pur economice și administrative. Încercăm să convingem Comisia Europeană prin intermediul autorităților competente naționale din domeniul calificărilor profesionale să introducă specialitatea de medicină generală/medicina familiei în Anexa 5.1.3 a Directivei 36/2005.

Nu am să intru în alte detalii tehnice, doar precizez că recunoașterea europeană, deși pare un act administrativ formal are implicații profesionale, financiare și sociale profunde, lipsa acesteia în acest moment fiind o sursă de discriminare.

Domeniile de acțiune ale UEMO privesc procesul de evaluare al tehnologiilor medicale - HTA, suntem parte interesată în reglementarea sănătății la nivel european care include printre altele și telemedicina, dosarul electronic, schimbul de informații medicale, rețeta electronică, de asemenea suntem membri ai comisiei consultative a Agenției Europene a Medicamentului pentru dezvoltarea vaccinului COVID 19, al Grupului de lucru al profesioniștilor din domeniul sănătății -HCPWP al aceiași agenții, suntem membri ai Coaliției pentru vaccinare a Comisiei Europene, membri a mai multor grupuri de acțiune comună ale Directoratelor europene precum cea de sprijinire a rețelei de sănătate electronică - JaseHN, a Rețelei Europene pentru Evaluarea Tehnologiei Sănătății - EUnetHTA, participăm la mai multe studii în curs ale Comisiei Europene. Un aspect important pe care am început să-l reglementăm este acreditarea activităților internaționale de Educație medicală Continuă, în colaborare cu Uniunea Europeană a Medicilor Specialiști - UEMS. UEMO fiind un organism de reglementare european, din păcate toate acestea par prea puțin relevante și spectaculoase pentru publicul larg și chiar pentru practicienii medici de familie, dar pentru profesia medicală și pentru specialitatea de medicina familiei constituie cadrul general de organizare și funcționare.

**- În încheiere, ce sfat le-ați da medicilor de familie aflați la început de drum?**

- Să continue pe acest drum, să nu se descurajeze și să învețe din greșeli, să se bucure de viața profesională și să nu o neglijeze pe cea personală.

**A consemnat Ioana Vladimirescu**



# Din distribuția serialului “Anatomia lui Grey”

Săptămâna aceasta o prezentăm pe actrița Ellen Pompeo



Este una dintre cele mai bine plătite actrițe de la Hollywood. A avut numeroase apariții pe listele Forbes și a avut o nominalizare la Globurile de Aur. După revizuirea contractului în anul 2017, această actriță câștigă 550.000 de dolari pe episod pentru rolul ei din celebrul ei serial medical Anatomia lui Grey.

Ellen Pompeo s-a născut în Everett Massachusetts, dar s-a mutat în New York, unde a fost descoperită de către un producător care i-a propus un rol într-o reclamă pentru L'Oréal. Prima ei apariție pe micile ecrane a fost în drama produsă de NBC, Law & Order, dar lumea o cunoaște cel mai bine pentru rolul ei principal din serialul Anatomia lui Grey, unde joacă rolul lui Meredith Grey. Rolul i-a adus o nominalizare la Globurile de Aur iar în anul 2016, Pompeo a ajuns pe locul 4 în topul celor mai bine plătite actrițe, pe locul 5 în anul 2018, cu veniturile totale de 23,6 milioane de dolari.

## Viața personală, departe de ochii presei

Fiica lui Joseph și Kathleen Pompeo, Ellen s-a născut pe data de 10 noiembrie, 1969. Are rădăcini italienești, engleze (din partea tatălui) și irlandeze. Mama ei a murit în urma unei supradoze de medicamente când Ellen avea doar 4 ani. Iar tatăl ei s-a recăsătorit la scurt timp. Pierderea suferită a ajutat-o pe Ellen să aprecieze viața la adevărata ei valoare. Împreună cu iubitul ei, în 1995, s-a mutat în New York, unde a primit primul ei rol, într-o reclamă. Iar zece ani mai târziu, în 2005, a primit oportunitatea de a juca în drama medicală produsă de către ABC, Anatomia lui Grey. Shonda Rhimes, producătoarea serialului, i-a oferit rolul lui Meredith Grey, medic rezident la spitalul Seattle Grace, rol la care Ellen nu a renunțat nici în ziua de azi. La momentul difuzării primelor episoade, Ellen a primit numai reacții pozitive din partea criticilor.

Ellen nu și-a ignorat nici viața sentimentală. Și-a cunoscut soțul într-un magazin alimentar, în anul 2003. După o relație de aproape 4 ani, aceștia s-au căsătorit. Primul lor copil, o fetiță, s-a născut în 2009. În 2014, cu ajutorul unei mame surrogat, Ellen și soțul ei, Chris Ivery, au devenit din nou părinți în urma fetiței iar în 2016 a venit pe lume băiețelul lor.

Pompeo este foarte critică la adresa presei, care a răspândit zvonuri despre ea, invocând faptul că ar avea tulburări de alimentație. Pompeo a dezmințit

aceste zvonuri, acuzând reprezentanții presei că sunt în stare să distrugă viața unui om în căutarea senzaționalului.

Ellen este conștientă de impactul pe care îl are asupra persoanelor care o admiră. Știe că sunt foarte multe fete care o consideră un model demn de urmat și este datorică ei să le influențeze într-un mod cât mai pozitiv cu putință.

Pompeo și-a reînnoit contractul pentru rolul ei în Anatomia lui Grey, în 2018. A căzut de acord să mai joace încă două sezoane. A devenit cea mai bine plătită actriță într-un serial, câștigând peste 20 de milioane de dolari pe an. Per episod primește 575.000 de dolari, îndeplinind și rolul de producător. Este și co-producător al serialului.

## Cine este personajul care a făcut-o cunoscută?

Personajul interpretat de Ellen Pompeo, Meredith Grey, este fiica unui chirurg renumit, Ellis Grey și, din această cauză, Meredith a crescut în umbra mamei sale. Ellis a avut numeroase defecte, și-a abuzat fizic și verbal fiica iar Meredith este prezentată ca fiind "împrevizibilă", o persoană care vede viața în mai multe nuanțe de gri. Datorită copilăriei sale, Meredith este și o persoană complexă, din punct de vedere emoțional. Este capabilă să empatizeze cu persoanele care au nevoie de ajutor.

Absolventă a Universității Dartmouth, Meredith are numeroase conflicte cu mama ei, care o forțează să urmeze cariera de medic. Fata plânșește să exploreze și să se distreze în Europa imediat după absolvire, însă planurile îi sunt date peste cap. La o lună după plecarea ei în străinătate, este rugată să revină acasă, pentru a avea grijă de mama ei, care începea să prezinte forme ale bolii Alzheimer iar momentul acela îi decide cariera lui Meredith, acceptând să calce pe urmele profesionale ale mamei ei.

Cu o noapte înainte ca Meredith să își înceapă rezidențiatul, are o aventură de o noapte cu un necunoscut, întâlnit într-un bar. Fata descoperă a doua zi că bărbatul este nimeni altul decât Derek Shepherd, medicul neurochirurg de la noul ei loc de muncă, la spitalul Seattle Grace.

Meredith se împrietenește cu Cristina Yang, dar și cu Alex Karev, care, pe parcursul serialului, devine una dintre cele mai importante persoane din viața ei.

Nu se înțelege la fel de bine cu Richard Webber, cel care îi este șef și care, la începutul rezidențiatului său, a fost coleg cu mama lui Meredith, Ellis, și chiar au avut o aventură atunci când

Meredith a fost doar un copil. Datorită relației pe care a avut-o cu mama lui Meredith, Richard vrea să devină un adevărat mentor pentru noua rezidentă, făcând și numeroase excepții, uneori favorizându-o în fața colegilor ei.

Faptul că a crescut într-un spital, înconjurată de doctori, Meredith nu are nici o problemă în a se adapta la noul ei loc de muncă. Este calmă și sigură pe ea în timpul operațiilor iar răbdarea de care dă dovadă o fac mai plăcută în rândul pacienților.

## Meredith și Derek, o pereche de vis?

În timpul rezidențiatului, Meredith încearcă să îi reziste farmecelor carismaticului Derek Shepherd, interpretat în serial de către Patrick Dempsey. Acceptă, într-un final, să fie iubită lui, însă curând află că Derek este căsătorit. Medicul neurochirurg este pus în fața faptului împlinit. Să aleagă între soția lui sau Meredith. În cele din urmă, Derek se întoarce la Addison, cea care îi este soție, însă regretă decizia luată. După multe întâmplări, certuri, secrete ieșite la iveală, decizia luată pe moment, dar mânăți de o iubire sinceră, Meredith și Derek ajung să fie împreună. Ba chiar se și căsătoresc. Își scriu jurămintele de căsătorie pe niște bucăți de hârtie albastre, la care se întorc de fiecare dată când întâmpină probleme de cuplu.

În spatele ecranului, Ellen și Patrick sunt foarte buni prieteni, chiar după ce Patrick a ales să părăsească serialul după finalizarea sezonului 11.

## Cum a ajuns Meredith să fie un personaj atât de îndrăgit?

Pompeo a descoperit Anatomia lui Grey după o perioadă în care nu a făcut nimic din punct de vedere profesional iar agentul ei i-a sugerat să încerce ceva nou. Creația serialului, Shonda Rhimes, a știut că Ellen este perfectă pentru rolul lui Meredith din momentul în care a cunoscut-o.

Când a fost întrebată cum ar caracteriza-o pe Meredith, Shonda a răspuns "Ce fel de femeie mi-aș dori să fie acest personaj? Am vrut să fie o persoană care a făcut greșeli și care vrea să le repare, am vrut o persoană vulnerabilă. În același timp, Meredith mai are o problemă: încearcă să ajungă la așteptările mamei ei. Până la urmă, ea este fiica unei mame care nu a petrecut aproape deloc timp cu ea. Am vrut o actriță căreia să îi fie teamă să fie vulnerabilă, să lupte pentru ceea ce își dorește iar Ellen Pompeo este potrivită pentru acest rol".

# Lily Collins își demască tatăl în noua ei carte

Actrița Lily Collins, care se bucură acum de succesul serialului de comedie Emily in Paris difuzat de Netflix, a avut o copilărie și o adolescență marcată de greșelile faimosului ei tată, muzicianul Phil Collins

Lily a povestit deschis despre traumele trecutului în cartea sa, "Unfiltered: no shame, no regrets, just me". "Te iert pentru greșelile pe care le-ai făcut", scrie Lily în carte, adresându-i-se tatălui său. "Și deși pare că este prea târziu, nu este... Cu toții suntem puși în fața unor decizii și, deși nu găsim scuze pentru ale tale, la finalul zilei nu putem rescrie trecutul. Încă învăț cum să accept acțiunile tale și să verbalizez cum m-ai făcut să mă simt. Accept tristețea și furia pe care le simt în legătură cu lucrurile pe care le-ai făcut", scrie actrița care a fost profund marcată de despărțirea părinților ei.

Unica fiică a lui Phil Collins cu Jill Tavelman (foto sus, în 2009), Lily s-a simțit abandonată de tatăl ei atunci când acesta a ales să se despărțea de Jill

în 1994, după 6 ani de căsnicie. Cu atât mai mult cu cât a ales s-o facă în cel mai urât și crud mod: Phil s-a despărțit de Jill prin fax! Lily avea pe atunci doar 5 ani, următorii doi ani, cât a durat până la finalizarea divorțului din 1996, fiind de-a dreptul traumatizantă.

"Multe dintre nesiguranțele mele de azi au rădăcini în aceste răni provocate de tatăl meu", mărturisește ea. Phil, din păcate, nici azi nu și-a găsit liniștea și se află în conflict cu cea de-a treia soție - Orianne Cevy, de care a divorțat în 2008, cu care s-a împăcat în 2016 și pe care azi vrea s-o dea afară din casă, după ce aceasta s-a căsătorit cu alt bărbat pe ascuns... Lily, în schimb, se bucură de împlinire nu doar în carieră, grație serialului "Emily in Paris", creat de Darren Star, același care a creat "Totul despre sex".

Tânăra are parte de împlinire și pe plan personal, luna trecută anunțându-și logodna cu Charlie McDowell, fiul actorilor Malcolm McDowell și Mary Steenburgen.



# Tom Parker, depistat cu o boală incurabilă

Tom Parker este un cântăreț britanic celebru, devenit cunoscut rapid alături de trupa The Wanted. Artistul le-a mărturisit fanilor că medicii i-au dat un diagnostic extrem de grav. Tom suferă de o tumoare cerebrală care nu poate fi operată, iar medicii i-au spus că se află deja în stadiu terminal.

Momentan, nu se știe cât mai are de trăit cântărețul, însă el și-a anunțat fanii că va încerca orice fel de opțiune cu privire la tratamentele disponibile. Vedeta de 32 de ani a mărturisit că familia a fost devastată la aflarea vestii, dar că vor face tot ce este posibil pentru a-i prelungi viața atât cât se poate în aceste condiții.

La o fotografie postată pe contul de Instagram în care apare alături de Aurelia Rose, fiica lui în vârstă de 1 an și trei luni, a transmis următorul mesaj fanilor:

"Știți că am lipsit de pe social media de câteva săptămâni, iar acum o să vă spun

de ce. Nu există o modalitate ușoară de a o spune, dar am fost diagnosticat cu o tumoră cerebrală, iar acum sunt sub tratament. Cu toții suntem absolut distruși, dar vom lupta cu asta până la capăt. Nu vrem tristețe, ci doar dragostea și gândurile bune... Vom încerca toate opțiunile de tratament disponibile", a scris Parker într-o postare pe contul său de Instagram.

Cântărețul și soția sa, Kelsey Hardwick, au acordat un interviu unei revistei în care au afirmat că medicii le-au spus că tumoarea se înscris în „cel mai rău scenariu”. „Au tras perdeaua în jurul patului meu și mi-au spus: Ai o tumoare pe creier. Tot ce mi-a venit în gând atunci a fost: La dracu! Am fost în stare de șoc. Este glioblastom în faza a patra și au spus că este terminal. A fost foarte mult pentru mine... Încă nu am procesat toate implicațiile”, a declarat acesta.

